

Členům pracovní skupiny ČSO pro chřástala polního

Vážení kolegové,

rok 2023 se chýlí ke svému konci a my bychom vás stejně jako v předchozích letech chtěli informovat o výsledcích z letošního monitoringu chřástalů. Tentokrát se sešlo mnoho reportů díky vydatnému terénnímu úsilí mnoha monitorovacích týmů z celé země, které sledovali chřástaly v rámci projektu AOPK: Monitoring a mapování vybraných druhů rostlin a živočichů v maloplošných ZCHÚ a Ptačích oblastech ČR.

Všem přispěvovatelům děkujeme. Zároveň prosíme o výsledky i ostatní kolegy, kteří se chřástalům letos také věnovali, a jejich zpráva se k nám dosud nedostala, abychom mohli zkompletovat celkovou letošní zprávu.

Počty zjišťovaných chřástalů ve srovnání s přechozími lety se v jednotlivých sledovaných oblastech opět poměrně liší. V následující tabulce uvádíme maximální počty zjištěných volajících samců v pravidelně monitorovaných oblastech **v jižních a západních Čechách** v posledních sedmi sezónách od roku 2017, kdy byla zaznamenána naprosto minimální početnost chřástalů nejen v celé ČR, ale v celé střední Evropě:

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Boletice	-	39	35	40	19	38	26
Český les	12	14	8	10	21	12	12
Novohradské hory	12	30	25	25	17	20	25
Slavkovský les	10	10	10	2	11	9	7
Šumava jih	24	41	47	25	29	35	39
Šumava západ	11	23	28	22	24	28	39

Zjišťované počty v těchto oblastech se zdají být v letošním roce stále zhruba v průměru předchozích šesti let. Nejpozitivněji lze vnímat Novohradské hory a Šumavu, kde dochází již pár let k pozvolnému mírnému nárůstu populace. Oproti tomu v Boleticích bylo letos zaznamenáno o cca 1/3 méně než v loňském roce (pozn. – zde byla ovšem tradičně provedena pouze 1 kontrola v první dekádě června, což může zkreslovat výsledky při porovnání s ostatními lokalitami). Ve Slavkovském lese pokračuje klesající trend (oproti rokům do 2015, když byl průměr kolem cca 40 ex.) navzdory bohaté biotopové nabídce. Výsledky z Českého lesa dosahují spíše dlouholetého průměru.

Za **PO Východní Krušné hory** sděluje Ondřej Volf, že v roce 2023 bylo vrcholu početnosti dosaženo ve druhé polovině června, kdy zde bylo celkem zjištěno 28 ozývajících se samců. Celková početnost druhu pro PO a zřejmě i celé Krušné hory má v posledních letech pozvolný klesající trend a velikost populace dosti kolísá. Zjištěnými faktory jsou zde zejména ztráta vhodných biotopů v podobě zásahů do menších mokřadů, intenzivnější pastva dobytka na travních porostech (v případě příznivých zim i celoročně), a potenciálně možná i predace (černá zvěř, invazivní mýval a mývalovec). Rok 2023 představoval spíše nárůst početnosti. Současnou početnost lze odhadnout, a to i na základě dat získávaných při náhodných pozorování, na 20–30 párů.

V **PO Labské Pískovce** se monitoringu chřástala věnovali Pavel Benda, Kristýna Lohniská, Václav Šena, Martin Horyna a Dana Věbrová. Během první květnové kontroly v území nebyl zjištěn žádný chřástal, při druhé kontrole koncem června však bylo chřástalů zaznamenáno celkem 19. Biotop pro chřástala v PO byl letos vyhodnocen jako velmi vhodný jak na lokalitách s cíleným managementem pro tento druh, tak i mimo tyto plochy. Příčiny absence chřástalů při první kontrole na lokalitách nejsou známy.

Z **KRNAP** zasílá informace za rok 2023 Karolína Mikšlová. Ze sdělení vyplývá, že na tradičně monitorovaných plochách bylo zaznamenáno celkem 15 volajících samců, z nichž 11 bylo i okroužkováno. Bohužel prozatím neznáme bližší komentář k vývoji populace. Kromě KRNAP bylo tradičně monitorováno i okolí **Železného Brodu** v Podkrkonoší. Zde navzdory velmi dobrým biotopovým podmínkám byly v obou termínech sčítání zaznamenáni pouze 2 samci. Z této lokality se jedná o nejmenší počet za poslední roky.

Václav Zámečník a Michaela Kadavá podali zprávu o **PO Králický Sněžník**. Přestože zde díky dobrým podmínkám vegetace volali samci oproti předchozím rokům už od konce května, ve srovnání s rokem 2022 i ve vyšší početnosti (letos 62 oproti loňským 53 ex.), byl maximální zjištěný počet chřástalů u druhé kontroly výrazně nižší než v roce 2022 (65 oproti 90). Dle autorů je možné, že výsledky mohly být ovlivněny pozdním monitoringem některých lokalit až ve druhé dekádě července (nejpozději 13.7), kdy většina samců volala už jen z ploch zařazených do AEKO pro podporu chřástala.

V **PO Jeseníky** proběhl cílený monitoring v JZ/Z oblasti. Sčítat se začalo již koncem května (28.5) a to bez zaznamenání jediného volajícího samce a chřástali se začali ozývat až začátkem června. Začátek sezony tak byl opožděn a to pravděpodobně vlivem nižších teplot v květnu. Druhá kontrola proběhla na přelomu června a července. Celkem bylo na 64 sčítacích bodech zaznamenáno 37 volajících samců, což je méně než v předchozím roce, kdy jich bylo sečteno 52.

Na **Libavé** sčítali v roce 2023 Petr Kovařík, Kateřina Ševčíková, Jan Stříteský, Jiří Lehký a Josef Chytil a to tradičně na dvou bodových transektech o celkovém počtu 93 bodů. První kontrola proběhla na začátku června, druhá pak na přelomu června a července. Výsledky jsou podobné jako z podhůří Jeseníků – během první kontroly byly zaznamenáni jen 3 samci, během druhé pak 27. Výsledky z prvního termínu můžou být skresleny také kvůli intenzivnímu výcviku vojsk, kdy se nepodařilo sčítat na všech bodech.

V **PO Poodří** chřástaly monitorovala Ivona Knebllová a kol., kteří v oblasti zaznamenali celkem 7 volajících samců během první květnové kontroly. Při druhé červnové kontrole zde již žádný chřástal zjištěn nebyl. Chřástali zde nejsou sledováni kontinuálně, nicméně porovnání dat z plošného sčítání chřástalů za posledních cca 20 let ukazuje jeho setrvalý pokles populace.

Daniel Křenek dodává výsledky z **PO Beskydy** a **PO Horní Vsacko**. Na beskydských sledovaných trasách zde se svými kolegy zaznamenal maximální počet 17 samců. Maximálního počtu bylo dosaženo při prvních kontrolách. Dle jeho sdělení se jedná o tradičně nízký počet volajících samců, což je v oblasti způsobeno tradičními problémy, jakými jsou především sečení luk v hnízdní době, přeměna luk na trvalé pastviny a postupně se rozšiřující zástavba v krajině.

V PO Horní Vsacko bylo letos zjištěno 27 teritoriálních samců. Došlo zde k mírnému navýšení početnosti oproti monitoringu v roce 2021. Během monitoringu byla většina samců zaznamenána až v druhém termínu.

Za **PO Soutok-Tvrdonicko** doplňuje tradičně výsledky David Horal. V této oblasti představují Košárské louky jedinou známou pravidelně obsazovanou lokalitu tohoto druhu v rámci celé lužní oblasti jižní Moravy (tedy údolní nivy Moravy a Dyje, případně jejich přítoků – zde se ale již nedochovaly prakticky žádné nivní louky). V letošní sezoně zde bylo při obou kontrolách zjištěno shodně celkem 7 volajících samců. Početnost je od roku 2018 jsou velmi rozkolísaná, rok 2023 patří spíše ke slabším ročníkům. V porovnání známých údajů od poloviny 90. let je zde patrnější klesající trend početnosti.

Z přílehlé slovenské ani rakouské strany nejsou za rok 2023 k dispozici žádné údaje.

Doplňkové informace ze sousedního **Německa**: Postupný klesající trend, který je v posledních letech registrován ve východních Krušných Horách je doložen také na saské části pohoří v příhraniční oblasti s ČR. Odlišný byl rok 2023, kdy v červnu bylo zjištěno 12 volajících samců, proti 6 samcům v roce 2022 (VSO Chemnitz Christina Scheinpflug). V pravidelně monitorovaném okrese Cham v Bavorsku monitorovala LBV (Markus Schmidberger) letos 5 volajících samců, v roce 2022 pouze 2 samci.

Informace o novém dotačním období AEKO

Vážený kolego, dovolujeme si vám zaslat pro informaci i využití při vaší práci v terénu při ochraně chřástala polního následující sdělení. Po několika odkladech vstoupilo v květnu 2023 v účinnost nové zemědělské dotační období. V souvislosti s tím platí i nové podmínky, zejména **NARÍZENÍ VLÁDY 80/2023 ze dne 22. března 2023 o stanovení podmínek provádění agroenvironmentálně-klimatických opatření**.

V tomto nařízení je i část týkající se podmínek čerpání dotací na půdní bloky, kde předmětem ochrany je chřástal polní. Pro úplnost a přesnost uvádíme citaci, týkající se konkrétních podmínek poskytnutí dotace:

„Žadatel na dílu půdního bloku zařazeného do titulu ochrana chřástala polního každoročně zajistí zemědělské obhospodařování v souladu s nařízením vlády upravujícím poskytování přímých plateb zemědělcům následujícím způsobem:

- 1) provádí minimálně jednou ročně seč spolu s odklizením biomasy v termínu od 15. srpna do 30. září příslušného kalendářního roku,
- 2) neprovádí seč na jednom dílu půdního bloku více jak jedním žacíím strojem najednou,
- 3) provádí seč od jednoho okraje dílu půdního bloku ke druhému nebo od středu dílu půdního bloku k okrajům,
- 4) provádí přepasení travního porostu nejdříve 15. září příslušného kalendářního roku,
- 5) může seč nahradit pastvou zvířat, a to v případě, že je tak uvedeno u příslušného dílu půdního bloku v evidenci využití půdy,
- 6) provádí v případě údržby trvalého travního porostu pastvou zvířat likvidaci nedopasků sečením nebo mulčováním do 30 dnů od skončení pastvy, nebo v případě celoroční pastvy, nejpozději do 31. prosince příslušného kalendářního roku; tato podmínka se nevztahuje na plochu s průměrnou sklonitostí převyšující 10°; povinnost likvidovat nedopasky může být měněna na základě souhlasného stanoviska místně příslušného orgánu ochrany přírody,
- 7) aplikuje hnojiva pouze na základě souhlasného stanoviska místně příslušného orgánu ochrany přírody; za aplikaci hnojiva se nepovažuje pastva zvířat nebo vápnění trvalého travního porostu,
- 8) neprovádí mulčování trvalého travního porostu, válení trvalého travního porostu, smykování trvalého travního porostu, obnovu trvalého travního porostu, přisev trvalého travního porostu nebo vápnění trvalého travního porostu bez souhlasného stanoviska místně příslušného orgánu ochrany přírody,
- 9) neaplikuje herbicidy, pokud není mimořádným rostlinolékařským opatřením nařízeným Ústředním kontrolním a zkušebním ústavem zemědělským určeno jinak
- 10) neprovádí příkrm pasených zvířat, s výjimkou provádění příkrmu na základě souhlasného stanoviska místně příslušného orgánu ochrany přírody; za příkrm se pro účely tohoto nařízení nepovažuje podávání minerálních lizů a napájení.

Sazba dotace

199 EUR/1 hektar trvalého travního porostu, zařazeného do titulu ochrana chřástala polního na kterém žadatel plní podmínky podle nařízení

162 EUR/1 hektar trvalého travního porostu, zařazeného do titulu ochrana chřástala polního na kterém žadatel plní podmínky nařízení, a na který je zároveň poskytnuta dotace na trvalý travní porost podle nařízení vlády upravujícího opatření ekologické zemědělství nebo nařízení vlády č. 76/2015 Sb.,

Na účinné bloky je možné nahlédnout do veřejného registru půdy (LPIS) na níže uvedeném webu, kde se po trpělivém klikání dostanete na titul chřástal, nebo také čejka, či modrásek.“
<https://eagri.cz/public/app/lpisext/lpis/verejny2/plpis/>
záložka (dotace - nové ENVIRO – dle druhu – chřástal)

V případě dalších dotazů k této problematice se můžete obracet na odborníka v ČSO Ing. Václava Zámečnicka, nebo příp. na nás.

30. listopadu 2023

Jiří Vlček & Tomáš Bodnár